

GAZİANTEP'TEKİ SIGINMACI KADINLARA

VE AİLELERİNE YÖNELİK SOSYAL UYUM ARAŞTIRMA RAPORU

Proje Yürütücüsü: Mozaik Kadın Aile ve Eğitim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği

İştirakçiler: Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Mazlum Çelik'e teşekkür ederiz.

Bu proje 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı kapsamında İpekyolu Kalkınma Ajansı tarafından desteklenmiştir.
Gaziantep-2015

İçindekiler

GİRİŞ	4
1. YÖNTEM	7
2. SAHA ARAŞTIRMASININ SONUÇLARI	9
3. ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİ	26
4. SONUÇ	28
5. ÖNERİLER	29

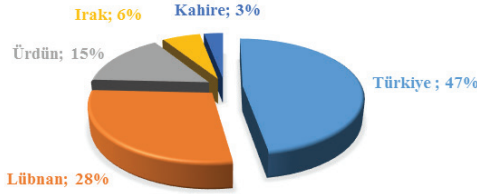
ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Suriyeli Sığınmacıların Ülkelere Göre Dağılımı.....	4
Şekil 2: Türkiye’ de Kamplarda Kalan Sığınmacı Sayısı	5
Şekil 3: Gaziantep Barınma Merkezlerindeki Suriyeli Sayısının Aylar İtibariyle Değişimi.....	6
Şekil 4: Yaş Dağılımı	9
Şekil 5: Cinsiyet Dağılımı	10
Şekil 6: Eğitim Durumu.....	10
Şekil 7: Hane Halkı Sayısı.....	11
Şekil 8: Türkiye’ ye Geliş Tarihi	11
Şekil 9: Suriye’ deki Mesleki Durum	12
Şekil 10: Gaziantep’ teki Mesleki Durum	12
Şekil 11: Aylık Gelir Durumu	13
Şekil 12: Öncelikli İhtiyaç.....	13
Şekil 13: Gaziantep’ e Göç Etme Nedeni	14
Şekil 14: Savaş Bittikten Sonra Suriye’ ye Geri Dönme Düşüncesi.....	14
Şekil 15: Türkiye’ den Başka Bir Ülkeye Gitme İsteği	15
Şekil 16: Gaziantep Halkının Suriyelilere Karşı Tutumuna İlişkin Algı.....	15
Şekil 17: Yerli Halkla İlişkiyi Engelleyen En Önemli Faktör.....	16
Şekil 18: Kurumların Suriyelilere Karşı Tutumları	16
Şekil 19: Gaziantep’ te kendinizi güvende hissediyor musunuz.....	17
Şekil 20: Statü Tanımı	17
Şekil 21: Türk vatandaşı olmak isterim	18
Şekil 22: Suriyeliler Gaziantep’ in ekonomisine katkı sağlamıştır.....	19
Şekil 23: İyi iletişim kurmak için Türkçeyi öğrenmem gerekiyor	19
Şekil 24: Gaziantep’te kadın ve erkek açısından hakların eşit olduğunu düşünüyorum	20
Şekil 25: Sızce Suriyelilerin seçme şansı olsa Türklerle evlenmeyi tercih ederler mi	20
Şekil 26: Suriyeli vatandaşlarla yerli vatandaşlar arasında maaş konusunda ayrımcılık yapıldığını düşünüyorum	21
Şekil 27: Burada kendi kültürüme daha da bağlandığımı düşünüyorum.....	21
Şekil 28: Gaziantep’li kadınların hayat şartları Suriyeli kadınlardan daha iyi	22
Şekil 29: Kendimi buraya ait hissetmiyorum	22
Şekil 30: Yerli halkın Suriyelilerden rahatsız olduğunu düşünüyorum.....	23
Şekil 31: Türkiye’ de Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeler/haklar hakkında bilgi sahibiyim.....	23

GİRİŞ

2011 yılının Mart ayında Der'a şehrinde aynı aileden 15'e yakın çocuğun duvara, düzen karıştı bir slogan yazdıktan sonra tutuklanmasıyla başlayan Suriye İç Savaşı'nın etkilerinin, kısa ve orta vadede telafisinin mümkün olmadığı görülmektedir. Savaşın siyasi, ekonomik, küresel boyutundan ziyade nesilleri etkileyebilecek insani boyutu da ciddi düzeydedir.

Krizin baş göstermesiyle birlikte birçok Suriyeli kendilerini güven altına almak için dünyanın farklı yerlerine göç etmek durumunda kaldılar. Suriyeliler, Türkiye başta olmak üzere Lübnan, Irak, Ürdün gibi yakın ülkelere, Avrupa ve Afrika ülkelerine de sığınmışlardır.

Şekil 1: Suriyeli Sığınmacıların Ülkelere Göre Dağılımı
Kaynak: UNHCR, Erişim Tarihi: 25.08.2015

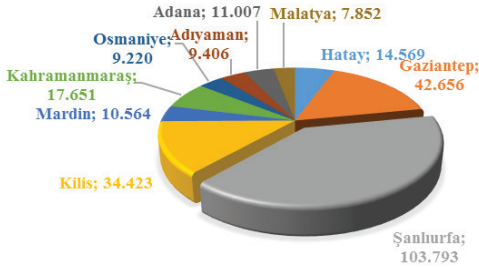
Ağustos 2015 tarihi itibarıyla savaş mağduru Suriyelilerin %47'si Türkiye'de, %28'i Lübnan'da, %15'i Ürdün'de, %6'sı Irak'ta ve %3'ü Kahire'de yaşamaktadır.

Türkiye, yanı başında olan savaşın etkisini ilk hisseden ülkelerden biridir. Türkiye, ilk göç dalgalarının yaşandığı sırada, savaşın uzun sürmeyeceği ve göç edenlerin tekrar ülkelerine döneceği beklentisi ile açık kapı politikası izlemiş ve göçün yönetimine dair kapsamlı önlemler almamıştır.

Ülkemizde bulunan savaş mağdurları için misafir, sığınmacı, mülteci gibi statüler henüz netlik kazanmamıştır. 2011 yılından itibaren İçişleri Bakanlığı tarafından alınan kararlar savaş mağduru Suriyeliler, Türkiye'de 'geçici koruma' statüsünde değerlendirilmektedir. Geçici koruma; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak

değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade eder¹. Geçici koruma statüsü, mülteci ve sığınmacı statüleri gibi bireysel değil, toplu sığınma statüsü anlamına gelir ve sığınılan ülkeler için zaman tasarrufu ve bireysel izleme sorumluluğundan kurtulmayı sağlar. Bu statüde olanlara sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler, tercümanlık, gümrük işlemleri gibi konularda hizmet verilir. Böylelikle Suriyelilere süresiz kalış imkânı, zorla geri gönderilmeme, koruma ve ihtiyaçların giderilmesine yönelik imkânlar sağlanmıştır. Bu statüden yararlanmada esas olan kayıtlılıktır. Barınma merkezlerinde ve kamp dışında kayıtlı olan Suriyeli vatandaşlara gerekli yardım ve hizmet sağlanmaktadır. Ancak kayıt yaptırmayanlar bu imkânlardan yararlanamamaktadır.

25 Ağustos 2015 tarihli AFAD verilerine göre Türkiye’de kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacı² sayısı 261.141 kişidir. Bu durumda kamp dışında yaşayan sığınmacı sayısı 1.6 milyonun üzerindedir.

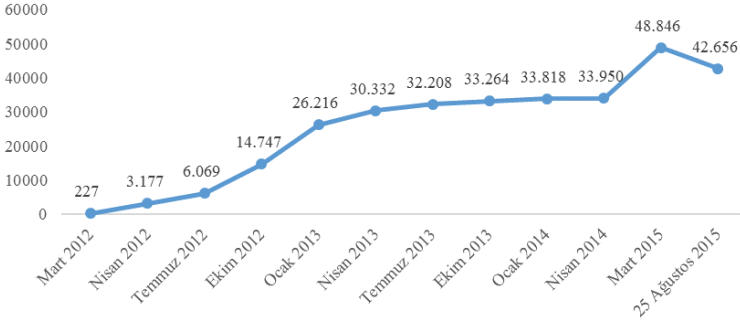
Şekil 2: Türkiye’de Kamplarda Kalan Sığınmacı Sayısı
Kaynak: AFAD, Erişim Tarihi: 25.08.2015

Özellikle Şanlıurfa, Gaziantep ve Kilis illerinde sığınmacıların hem kamplarda hem de kamp dışında yoğunluk arz ettiği ifade edilebilir.

Gaziantep Suriye sınırına yakınlığı, akrabalık ilişkilerinin ve ticaret bağlantılarının olması nedeniyle göçten en fazla etkilenen illerden biri olmuştur.

¹ Resmi Gazete, Karar sayısı: 2014/6883

²Bu raporda, Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin sığınmacı statüsünde olmadığı farkında olunup kolay anlaşılması açısından Geçici Koruma Statüsü’nde olan Suriyeliler sığınmacı olarak ifade edilecektir.

Şekil 3: Gaziantep Barınma Merkezlerindeki Suriyeli Sayısının Aylar İtibariyle Değişimi
Kaynak: AFAD, Ağustos 2015.

Gaziantep'te 2012 yılının Mart ayında kamplarda kalan sığınmacı sayısı 202 iken, 2015 yılının ilk yarısında 42.656 kişi olmuştur. Kamplarda kalan sığınmacı sayısına ek olarak kamp dışına/şehir merkezine yerleşen 500 binin üzerinde sığınmacı olduğu tahmin edilmektedir. Suriye'de ilk varil bombalarının atıldığı ve ikinci göç dalgasını yaratan dönemde Gaziantep'teki sığınmacı sayısı birden yükselmiştir. Bu süreçte demografik ve ekonomik hareketlilik, yerli halkın sığınmacılara kucak açması ve savaş bittikten sonra geri döneceği beklentisi ile yumuşak bir şekilde geçmiştir. Şu aşamada artık Suriyelilere ilişkin kısa vadede ülkelerine geri döneceklerine dair beklentilerin azaldığı belirtilebilir.

Gaziantep'te yaşayan Suriyelilere ilişkin kabaca sosyo-ekonomik sınıflandırma yapmak gerekirse yoksullar, orta sınıflar ve varlıklar şeklinde sınıflandırabiliriz. Yoksullar, yoksul olan ve şu anda geçici işlerde kayıt dışı çalışan nüfusu oluşturmaktadır. Sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimi sınırlı, hem kamp içinde hem de kamp dışında ikamet eden bu nüfusun bir kısmının Suriye'de de yoksul olduğu muhtemeldir. Şehir içinde genellikle işçi/amele pazarlarında görünür olan yoksul kesimin, Gaziantep'te ucuz işgücünü yarattığını buna paralel olarak da emek sömürsünün arttığı söylenebilir. Öyle ki, zamanla yerli işçilerin asgari ücretle çalıştığı işlerde Suriyeli işçilerin daha az ücrete/daha az yevmiyeye çalıştırılması görünür hale gelmiştir.

Belli bir eğitimi ve mesleki yeterliliği olan orta sınıf Suriyelilerin savaştan en derin yarayı aldığı belirtilebilir. Hem bireysel hem de maddi birikimlerini değerlendirmek için uğraşan bu kişilerin bazılarının mevcut durumlarının zayıfladığı, bazılarının ise iş geliştirme imkânı bularak sosyo-ekonomik durumunu koruduğu belirtilebilir. Yoksullaşan orta sınıf Suriyeliler, ya başka bir yere göç etmiş ya da inşaatlarda ve tarımda çalışmaya başlamıştır. İş imkânı bulan

görece şanslı kesim ise sivil toplum örgütlerinde ya da gönüllülük kapsamında çalışmaya başlamışlardır. Gaziantep için olumlu olduğu düşünülen bu kesim sayesinde sanayiciler işgücü bulmuş, sığınmacılar geçimini sağlamış ve niteliklerini kaybetmemişlerdir.

Gaziantep'e gelen varislar-tüccar Suriyeli kesimin sayısı az ancak refah seviyesi yüksektir. Bu sınıf kentteki yatırım ve iş olanaklarından haberdar, gerekli kurumlarla irtibata geçebilecek niteliktedir.

Geldiğimiz noktada Suriyeli vatandaşların, savaş sürdüğü sürece kalıcı olduğu görülmektedir. Bu nedenle bütün politika ve uygulamalar bu durum göz önünde bulundurularak yapılmalıdır.

Bu çalışma ile Gaziantep'te kamp dışında yaşayan Suriyeli halkın demografik, sosyal ve ekonomik durumlarının ortaya konulması, mevcut ve olası sorunlara bütüncül ve hak temelli çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır.

1. YÖNTEM

Suriyeli sığınmacılar olgusu ve sosyal uyum problemleri çok karmaşık ve çok katmanlı bir durum arz etmektedir. Gaziantep'te yaşayan Suriyeli sığınmacıların

- Demografik, sosyal ve ekonomik durumlarını ortaya koymak,
- Mevcut ve olası sorunlara çözüm önerileri sunmayı hedefleyen bu çalışma

betimleyici bir nitelik taşımaktadır.

Şehrin içine yayılan, dinamik ve sosyo-kültürel açıdan farklı olan bir kitlenin durumuna ilişkin tespitler yapabilmek için çeşitli araştırma tekniklerinin kullanılması gerektiği kanaatine varılmıştır. Bu nedenle anket, odak grup görüşmeleri, ev ziyaretleri aracılığıyla derinlemesine görüşme yöntemleri kullanılmış, veri toplama aşamasında gözlemlenen hususlar kaydedilerek araştırmaya dahil edilmiştir.

Gaziantep ilinde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları Araban, Aktoprak ve Oğuzeli ilçeleri ile Vatan, Ocaklar, Beydilli, İbrahimli, Karşıyaka, Güzelvadi, Karataş, Binevler, Şehreküstü, Düztepe, İnönü mahallelerinden, farklı yaşam tarzları ve demografik özelliklere sahip tabakalı örneklem yöntemiyle belirlenmiş toplam 1200 kişiye yüz yüze görüşme yöntemiyle anket uygulanmıştır. Genellikle demografik, sosyal ve ekonomik durumlara ilişkin sorular yer alan anket yöntemiyle elde edilen veriler, frekans analizlerine tabi tutularak genel durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Hem anket uygulamaları sırasında yapılan gözlemler, hem de yapılan odak grup görüşmeleri ile ankette bildirilen hususlara ilişkin derinlemesine

bilgi toplanmıştır. Sağlanan veri çeşitlenmesi ile araştırmanın güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

Çalışma; proje ve saha çalışması hazırlık faaliyetleri, saha çalışmasının gerçekleştirilmesi ve sonuç raporunun hazırlanması süreçlerini içermektedir. Saha çalışmaları üç tema üzerine kurulmuştur. Öncelikle Suriyeli sığınmacıların profillerinin ortaya konması açısından kapalı uçlu sorulara cevap aranmıştır. Bu kısımda ankete katılanların hane halkı bilgileri, eğitim düzeyleri, gelir, yaşam koşulları, sosyo-kültürel uyum düzeyi ve bunun gibi bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. İkinci olarak sistemleştirilmemiş, özgür cevaplı, cevaplayıcının düşüncelerini öğrenmek amacıyla hazırlanan açık uçlu sorularla sığınmacıların gözünden geçimini çöp toplayarak ve dilenerek sağlayan Suriyelileri nasıl değerlendirdikleri, kısmen gelecek planlarına dair bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Üçüncü ve son olarak üç seçenekli kapalı uçlu sorular sorularak sosyal ve kültürel açıdan cevaplayıcıya kendi düşüncelerine uygun düşen seçeneği seçmeleri istenmiştir. Bu bölümde kültürel çözümler, kendileri ile ilgili yasal düzenlemeler, Türk vatandaşlığına, cinsiyet algılarına dair bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Saha çalışmasını yürütmek üzere 5 saha koordinatörü ile Türkçe ve Arapça bilen 20 anketör belirlenmiştir. Eş zamanlı olarak anket formunun taslağı, hedef grup ve hedef mahalle belirlemesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Hedef grup belirlenirken sağlıklı bir temsiliyet için gelir düzeyi, eğitim durumu, yaş grubu gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Anket formunun taslağı oluşturulmuş, proje ekibi ve akademisyenlerle istişare edilmiştir. Anket formunun güvenilirliğini ve sahada uygulanabilirliğini anlamak amacıyla 23 kadın ve 7 erkek olmak üzere 30 sığınmacı ile bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Geri bildirimler sonucunda bazı anket sorularında revizyona gidilmiştir. Bazı sorular eklenmiş veya çıkarılmıştır. Anketin son hali oluşturulduktan sonra Arapça çevirisi yapılmış ve 1200 adet Arapça anket bastırılmıştır.

Saha araştırmasına başlamadan önce araştırmanın iç ve dış güvenliğini artırmak için 20 anketör ve saha koordinatörlerine saha çalışması konusunda bilgi ve anketör eğitimi verilmiştir. Bu kapsamda anketörlere dikkat etmesi gereken durumlar, tarafsızlık ve güven ilkesinin önemi ifade edilmiştir. Anketörlerin sahada, anket yapılan kişiye karşı tutumu, anketin yapıldığı fiziksel ortam, dil, üslup ve anketi anlaşılır kılmak için yapılabilecek bir takım açıklamalar konusunda bilgi verilmiştir.

Anket çalışması ile eş zamanlı olarak 20 ev ziyareti gerçekleştirilmiştir. Gelir durumları, aile reisi, çocuk sayısı gibi kriterler gözetilerek yapılan ev ziyaretleri sonucunda

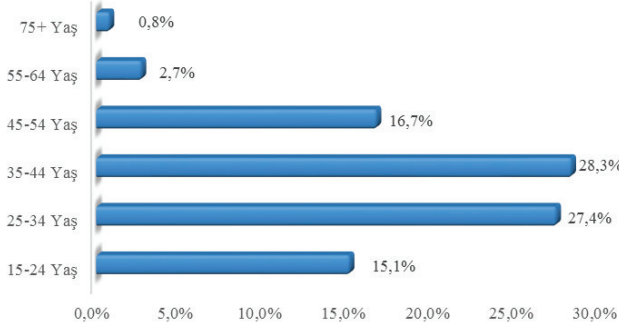
anket dışında ortalama 100 sığınmacıya ulaşılarak niteliksel bilgiye erişim sağlanmış ve gözlem raporları oluşturulmuştur.

Anket çalışmasına paralel olarak ortalama 50 kişi ile odak grup toplantısı gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler esnasında açık uçlu sorular sorularak katılımcıların özgür ve rahat cevaplar vermesi teşvik edilmiştir. Odak grup görüşmelerinin sonuçları çeviri el verdiği ölçüde ‘kısa anekdotlar’ şeklinde içerik analizi yapılmıştır.

Odak grup görüşmeleri ve ev ziyaretleri, anket sonuçlarına ek olarak sığınmacıların kendi aralarında kurdukları ilişkileri, gerilimleri, uzlaşmaları, dayanışmayı vb. durumları görmeyi ve izlemeyi mümkün kılmıştır. Anlatılanlar ve anlamlar arasındaki ilişki ve bağlantılar kurulmaya çalışılmıştır.

2. SAHA ARAŞTIRMASININ SONUÇLARI

Gaziantep ilinde bulunan Araban, Aktoprak ve Oğuzeli ilçeleri ile Vatan, Ocaklar, Beydilli, İbrahimli, Karşıyaka, Güzelvadi, Karataş, Binevler, Şehreküstü, Düztepe, İnönü mahallelerinde 1200 kişiye uygulanan anket sonuçları aşağıdaki gibidir:

Şekil 4: Yaş Dağılımı

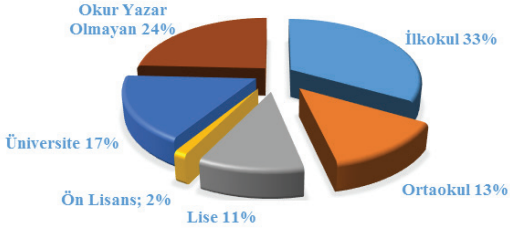
Araştırmaya katılanların yaş dağılımlarına bakıldığında %28,3'ü 35-44 yaş, %27,4'ü 25-34 yaş grubundadır. Katılımcıların³ % 16,7'si ise 45-54 yaş grubunda yer almaktadır. Dolayısıyla sığınmacıların büyük oranda 15-64 yaş grubunda yer aldığı ve üretim çağındaki nüfustan oluştuğu belirtilebilir.

³ Anket uygulanan/araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıları ifade etmektedir.

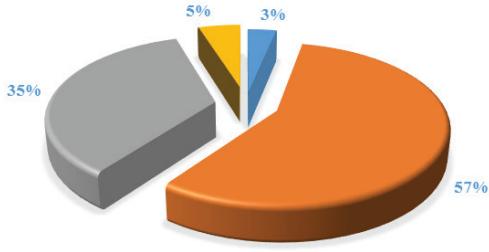
Şekil 5: Cinsiyet Dağılımı

Katılımcıların %56'sı erkek, %44'ü kadındır. Katılımcıların %87'si evli, %11'i bekârdır ve kadınların %3'ü kocasını kaybetmiştir. Suriye toplumunun kültürel yapısı gereği kadınların bu tür iletişime (yabancı bir kişinin kendi hayatına dair bir takım sorular sorması bağlamında kurulan bir iletişim) sıcak bakmayacağı genel algısının aksine araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı görece dengelidir.

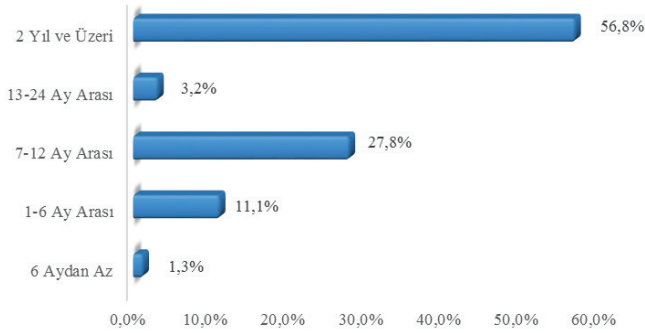
Şekil 6: Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumu birbirinden farklıdır. İlkokul mezunlarının oranı %33, üniversite mezunlarının oranı %17, ortaokul mezunlarının oranı %13 ve lise mezunlarının oranı %11 olarak belirlenmiştir. Katılımcılar arasında okuryazar olmayanların oranı %24 olarak belirlenmiştir.

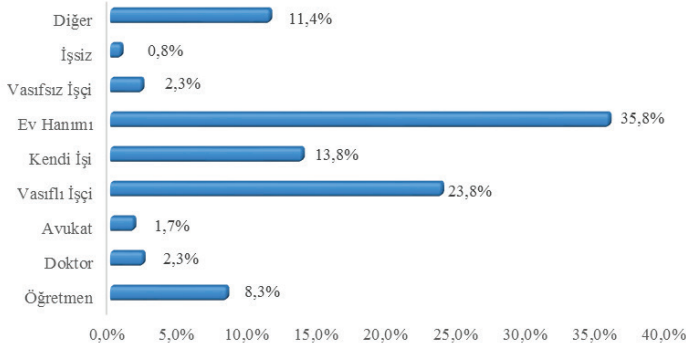
Şekil 7: Hane Halkı Sayısı

Katılımcıların %57'si 2-5 kişi, %35'i 6-10 kişi %5'i ise 11 kişi ve üzerinde kişiden oluşan hanede yaşamaktadır.

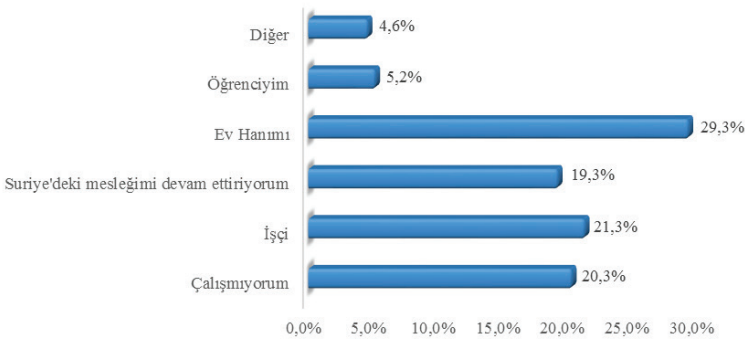
Şekil 8: Türkiye'ye Geliş Tarihi

Katılımcıların %56,8'sinin Türkiye'ye geliş tarihi Suriye'de ilk varil bombalarının atıldığı ve binlerce kişinin hayatını kaybettiği döneme denk gelmektedir. 7-12 ay önce Suriye'den ayrılan kişilerin oranı %27,8'dir. Bu dönem de DAEŞ saldırılarının başladığı döneme denk gelmektedir. Göç edenlerin çoğunluğu coğrafi yakınlık nedeniyle Halep'ten gelmiş olsa da güney kentlerinden de (Şam, Rakka, Hama) Gaziantep'e göç eden sığınmacılar bulunmaktadır.

Şekil 9: Suriye'deki Mesleki Durum

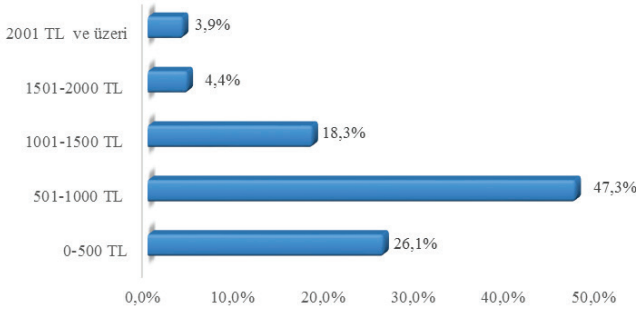
Katılımcıların %35,8'i Suriye'deki mesleğine ilişkin ev hanımı olduğunu, %23,8'i vasıflı işçi, %13,8'i kendi işi ile meşgul olduklarını belirtmişlerdir. Suriye'de kendi işini yapan ya da serbest meslek diyebileceğimiz grup genel olarak terziilik, ayakkabıcılık, aktarlık, nacarlık, boyacılık diyebileceğimiz zanaatkâr grubunu oluşturmaktadır.

Şekil 10: Gaziantep'teki Mesleki Durum

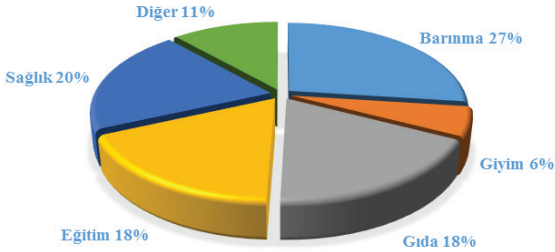
Katılımcıların %29,3'ü ev hanımı olduğunu, %21,3'ü işçilik yaptığını, %20,3'ü çalışmadığını beyan etmiştir. Gaziantep'te çalışan öğretmen, avukat veya işçi olarak çalışan kişiler esasen çalışma izni olmadığı için ya yarı zamanlı ya da düşük ücretlerle çeşitli kurum ve kuruluşlarda çalışmaktadır. Gaziantep'te çalışma konusunda yaşanan temel sorunların; ücrette

adaletsizlik, iş güvencesinin olmaması, kültürel farklılıklar ve bireysel davranışlar olduğu ifade edilebilir.

Şekil 11: Aylık Gelir Durumu

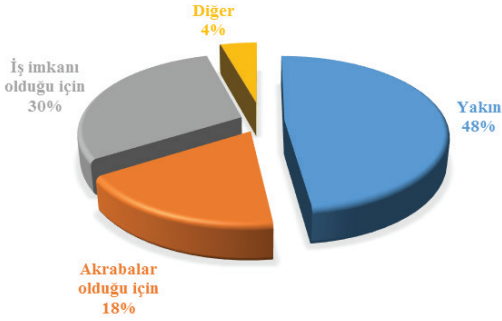
Katılımcıların %47,3'ü aylık ortalama 501-1000 TL arasında, %26,1'i 0-500 TL arasında, %18,3'ü 1001-1500 TL arasında kazanç elde ettiklerini belirtmiştir. Suriyelilere çalışma izni verilmediği için düşük ücretle çalışmanın yanı sıra yardımlarla, aileden birinin çalışması ile ya da birikmiş parayla geçimini sağlayan kişiler de bulunmaktadır.

Şekil 12: Öncelikli İhtiyaç

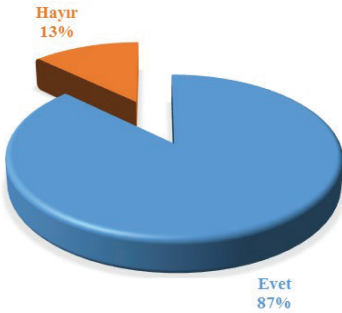
Öncelikli ihtiyacın belirlenmesine yönelik verilen cevaplar, görece dengeli bir dağılım sergilese de %27 oranında barınma ihtiyacının öncelikli olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların barınma konusunu öncelikli ihtiyaç olarak belirlemesi iki açıdan anlamlıdır. Kiraların yüksek olması nedeniyle gelirlerinin büyük bir kısmını kiraya ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Bir diğer açıdan barınma konusunda ev sahiplerinin savaş mağdurlarına ayrı bir muamele yaparak,

insani koşulların çok altında olan hatta normal şartlarda kiraya dahi verilemeyecek olan evleri Suriyelilere değerinden fazla bedele kiralamasıdır.

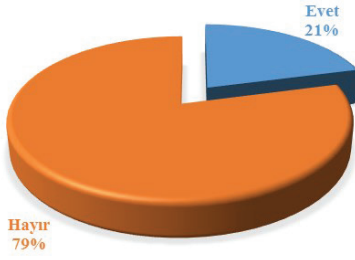
Şekil 13: Gaziantep'e Göç Etme Nedeni

Katılımcıların %48'i Gaziantep'e coğrafi yakınlık nedeniyle, %30'u Gaziantep'te iş imkânı olması nedeniyle göç etmiştir. Akrabaları Gaziantep'te olduğu için göç edenlerin oranı %18'dir. Bu duruma Gaziantep-Halep'in tarihsel ve ticari ilişkileri altlık oluşturmaktadır.

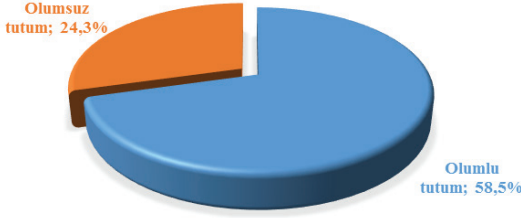
Şekil 14: Savaş Bittikten Sonra Suriye'ye Geri Dönme Düşüncesi

Anket sorularının uygulanabilir olması amacıyla yapılan pilot çalışmada 'Savaş Bittikten Sonra Geri Dönmeyi Düşünüyor Musunuz' sorusu üzerinde hassasiyetle durulmuştur. İlk soru kalıbı 'Suriye'ye Geri Dönmek İster Misiniz' idi. Ancak anketörlerin geri bildirim üzerine soru cümlesinin başına 'savaş bittikten sonra' ibaresi eklenmiştir. Çünkü ilk soru kalıbı Suriyeli sığınmacılarda 'bizi burada istemiyorlar, gitmemizi istiyorlar' düşüncesi ile karşılanabileceği riskini taşımakta idi. Katılımcıların %87'si savaş bittikten sonra Suriye'ye geri dönmeyi düşünmektedir.

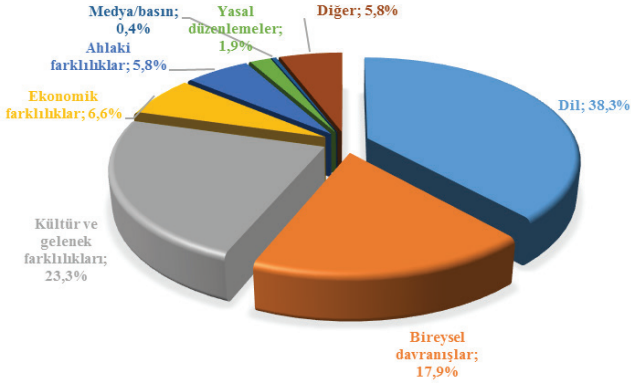
Şekil 15: Türkiye'den Başka Bir Ülkeye Gitme İsteği

Katılımcıların %79'u Türkiye'den başka bir ülkeye gitmek istemediklerini belirtmişlerdir. Başka bir ülkeye gitmek isteyenlerin tercihi Avrupa ve yine Arap ülkeleri olduğu gözlenmiştir.

Şekil 16: Gaziantep Halkının Suriyelilere Karşı Tutumuna İlişkin Algı

Suriyelilerin %58,5'i Gaziantep halkının yardımsever, misafirperver ve anlayışlı olduğunu belirterek olumlu tutum ve davranışlarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. % 24,3'ü kaba ve önyargılı tutum ve davranışlarla karşılaşmalarından dolayı olumsuz nitelermelerde bulunmuşlardır. Her millette iyi veya kötü insanların olabileceği gerekçesi ile Gaziantep halkının Suriyelilere karşı takındıkları tavırlara ilişkin olumlu veya olumsuz nitelermelerde bulunan katılımcıların oranı %17,2'dir.

Şekil 17: Yerli Halkla İlişkiyi Engelleyen En Önemli Faktör

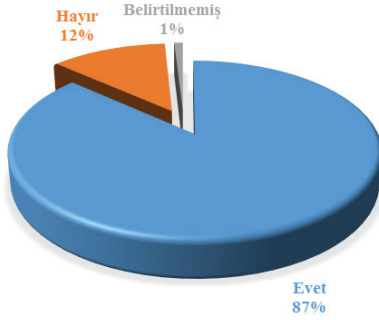
Katılımcıların %38,3'ü yerli halkla Suriyeliler arasındaki ilişkiyi engelleyen en önemli faktörün 'dil' olduğunu belirtmişlerdir. %23,3'ü kültür ve geleneklerden kaynaklanan farklılıkların iletişime engel olduğunu belirtmiştir. Yerli halkın Suriyelilere karşı ön yargılı ve ayrımcı tutumlarını içeren bireysel davranışlar %17,9 oranında katılımcı tarafından iletişimi engelleyen faktörlerden biri olarak belirlenmiştir. Farklı yaşam tarzları olan, örneğin dilenen veya geçimini çöp toplayarak sağlayan sığınmacılar da yerli halkla ilişkiyi engelleyen faktörler arasında değerlendirilmektedir. Katılımcılar dilenen sığınmacıların Suriyeli vatandaş algısına zarar verdiğini, dilenenin haksız bir kazanç olduğunu ve dilencilik yapmak yerine çalışmalarını gerektiğini düşünürken; geçimini çöp toplayarak sağlayan sığınmacılar için daha olumlu bir yaklaşımla, çöp toplamaya iş/emek gözüyle bakmaktadırlar.

Şekil 18: Kurumların Suriyelilere Karşı Tutumları

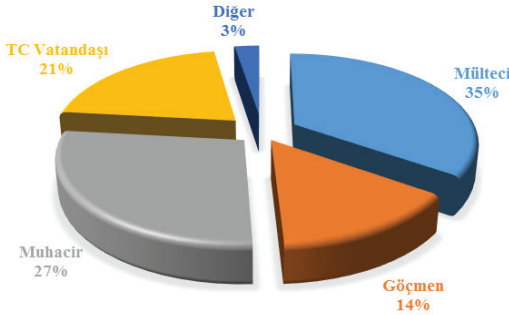
Suriyelilerin %58,3'ü Gaziantep'teki kamu kurumlarının kendilerine yardımsever, misafirperver ve anlayışlı davrandığını belirterek olumlu tutum ve davranışlarla karşılaştıklarını

ifade etmiştir. % 41,8'i kaba ve önyargılı tutum ve davranışlarla karşılaşmalarından dolayı olumsuz nitelermelerde bulunmuşlardır.

Şekil 19: Gaziantep'te kendinizi güvende hissediyor musunuz

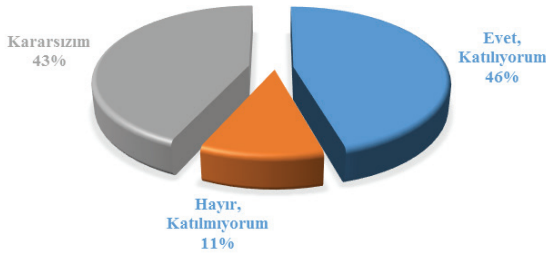
Katılımcıların %87'si Gaziantep'te kendini güvende hissettiğini belirtmiştir. Bunun önemli belirleyicisi, savaş ortamından uzaklaşıp can güvenliğinin olduğu bir yerde yaşamak ve savaş psikolojisinden uzaklaşılmasıdır. Kendini güvende hissetmeyenlerin oranı %12'dir. Savaşın sığınmacılara getirdiği psikolojik olumsuzluklar olarak; aidiyet duygusundan yoksun olmanın verdiği asılı kalmışlık, dil/iletişim sorunları, kamplara ve Suriye'ye gönderilmekten duyulan endişeler, ayrımcı ve ön yargılı tutumlardan dolayı yaşanan sıkıntılar, kamusal ve özel alanda karşılaşılan ayrımcı ve taciz eden davranışlar şeklinde sıralanabilir.

Şekil 20: Statü Tanımı

Katılımcıların %35'i Suriyelilerin mülteci olarak, %21'i Türk vatandaşı olarak ve %14'ü göçmen olarak nitelendirilmek istediklerini belirtmişlerdir. Gaziantep'in ve Türkiye'nin

kendilerine yardım ettiği, kapılarını-evini açtığı yaklaşımı ile katılımcıların %27'si kendilerinin muhacir olarak tanımlanmasını istemektedir. Mülteci ve Türk vatandaşı olarak tanımlanması gerektiğini belirtenler yasal/rasyonel dayanakları, muhacir olarak tanımlanması gerektiğini belirtenler dini ve kültürel dayanakları, göçmen olarak tanımlanması gerektiğini belirtenler daha yüzeysel bir tanımlamayı seçerek yasal veya dini zeminden ziyade anlık mevcut durumu ifade eden yaklaşımları referans almıştır.

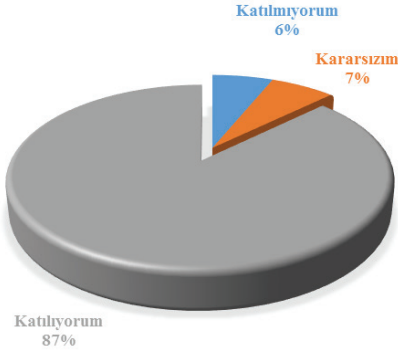
Şekil 21: Türk vatandaşı olmak isterim

Katılımcıların %46'sı 'Türk vatandaşı olmak isterim' cümlesine onay vermiştir. %43'ü kararsız olduğunu belirtirken kesinlikle Türk vatandaşı olmayı istemediğini belirtenlerin oranı %11'dir. Katılımcılar Şekil 14'teki 'Savaş bittikten sonra Suriye'ye geri dönmek ister misiniz' sorusuna %87 oranında olumlu yanıt vermiştir. Ancak %46 oranında da Türk vatandaşı olmak isterim cümlesini onaylayan bir katılımcı kitlesi bulunmaktadır. Bu aradaki fark, sığınmacıların Türkiye'de kalma sürelerinin uzaması durumunda belli haklara ulaşmak için vatandaş olmanın önemini biliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Yani katılımcılar Şekil 14'teki soruya duygusal bir yaklaşımla Şekil 21'deki soruya rasyonel bir yaklaşımla cevap vermişlerdir.

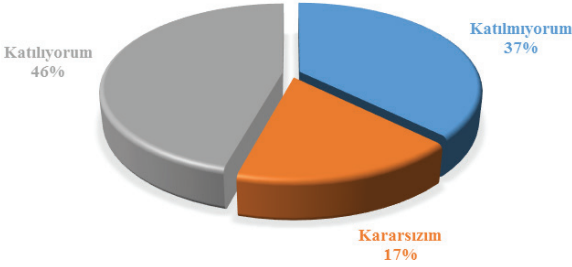
Şekil 22: Suriyeliler Gaziantep'in ekonomisine katkı sağlamıştır

Katılımcıların %89'u Suriyelilerin Gaziantep ekonomisine katkı sağladığını, %5'i katkı sağlamadığını belirtmişlerdir. Özellikle göçün başladığı ilk dönem yoğun göç akımı nedeniyle toplam harcamayı artırmış, bu da üretimin artmasına neden olmuştur. İlerleyen zamanlarda Suriyelilerin şirket kurarak üretim ve ticarete yönelik birçok katkı sağladığı görülmektedir.

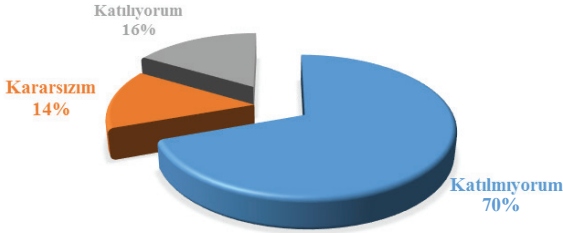
Şekil 23: İyi iletişim kurmak için Türkçeyi öğrenmem gerekiyor

Toplumsal uyumun en önemli göstergelerinden olan dil/iletişim konusunda katılımcıların %87'si Türkçeyi öğrenmesi gerektiğini düşünmektedir.

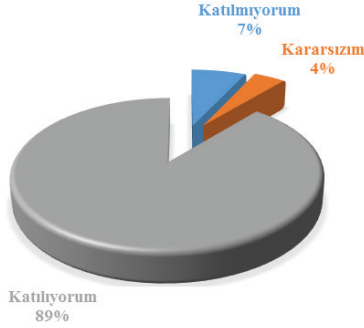
Şekil 24: Gaziantep'te kadın ve erkek açısından hakların eşit olduğunu düşünüyor musunuz

Katılımcıların %46'sı Gaziantep'te kadın ve erkek açısından hakların eşit olduğunu, %37'si eşit olmadığını ve %17'si de kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

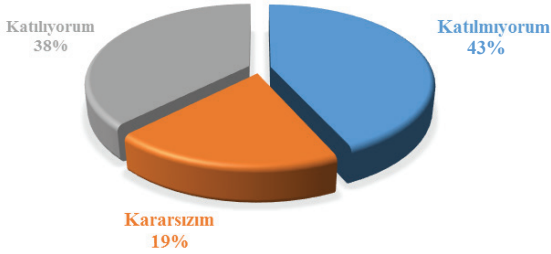
Şekil 25: Sizce Suriyelilerin seçme şansı olsa Türklerle evlenmeyi tercih ederler mi

Anketin revizyonu sırasında bu soru 'evlenirken seçme şansım olsa Türkleri tercih ederim' şeklinde hazırlanmıştır. Ancak geri bildirimler doğrultusunda soru 'Sizce Suriyelilerin seçme şansı olsa Türklerle evlenmeyi tercih ederler mi' soru kalıbına dönüştürülmüştür. Evlilik konusunda seçme şansları olsa Türklerle evlenmeyi tercih etmeyecek katılımcıların oranı %70'dir. Bu oran basına yansıyan bir takım haber ve günlük yaşamda karşılaşılan bir takım olayları daha rahat yorumlamaya yardımcı olabilecek niteliktedir. Özellikle araştırmaya katılan Suriyeli kadınların %69'u bu ifadeyi reddederek 'katılmıyorum' cevabı, %19'u katılıyorum ve %12'si de kararsızım cevabını vermişlerdir.

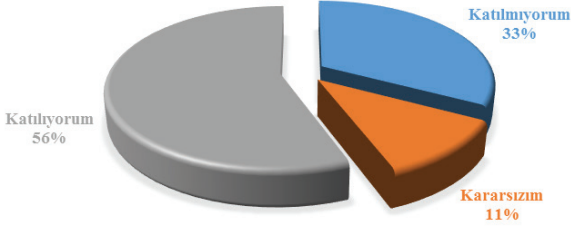
Şekil 26: Suriyeli vatandaşlarla yerli vatandaşlar arasında maaş konusunda ayrımcılık yapıldığını düşünüyorum

‘Suriyeli vatandaşlarla yerli vatandaşlar arasında maaş konusunda ayrımcılık yapıldığını düşünüyorum’ ifadesine katılımcıların %89’u katıldığını, %7’si katılmadığını ve %4’ü kararsız olduğunu beyan etmiştir.

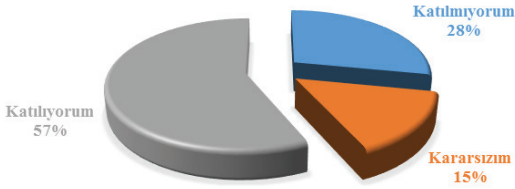
Şekil 27: Burada kendi kültürüme daha da bağlandığımı düşünüyorum

Katılımcıların %43’ü ‘burada kendi kültürüme daha da bağlandığımı düşünüyorum’ ifadesine katıldıklarını, %38’i katılmadıklarını belirtmiştir. %19’u kararsızlığını dile getirmiştir. Yabancı olmanın getirdiği daralmışlık duyguları kendi kültürüne bağlılığı artırıyor. Suriye durumunda bu kopuş keskin ve büyük oranda değil zira kültürel ve toplumsal kopuş Türk Alman işçi göçü dinamiklerini taşımamaktadır. Kültürel farklılık ağır etki yaratmamıştır.

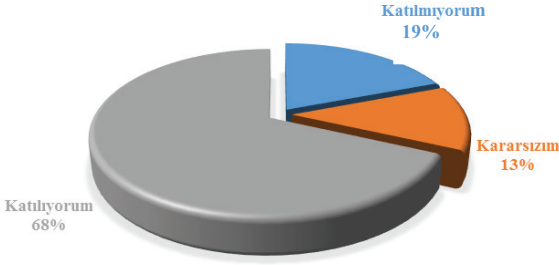
Şekil 28: Gaziantepli kadınların hayat şartları Suriyeli kadınlardan daha iyi

Gaziantepli kadınların hayat şartlarının kendi hayatlarına kıyasen daha iyi olduğunu düşünenlerin oranı %56, tersini düşünenlerin oranı %33 oranındadır.

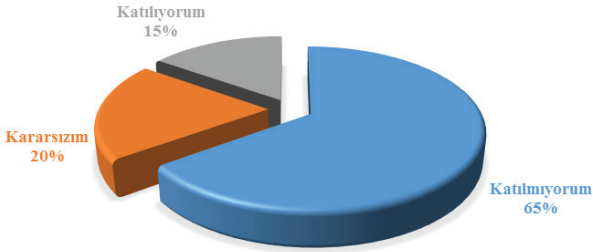
Şekil 29: Kendimi buraya ait hissetmiyorum

'Kendimi buraya ait hissetmiyorum' ifadesine katılanların oranı %57, katılmayanların oranı %28 ve kararsız olanların oranı %15'tir. Savaş koşullarda bir başka ülkeye göç etmek zorunda kalmış bir halkın aidiyet duygusunun gelişmesi yıllar/nesiller alacaktır. Bu nedenle bu veri görece yüksek bir aidiyet oranı ifade etmektedir.

Şekil 30: Yerli halkın Suriyelilerden rahatsız olduğunu düşünüyorum

Katılımcıların %68'i yerli halkın Suriyelilerden rahatsız olduğunu düşünürken tersini düşünenlerin oranı %19 olarak belirlenmiştir. Ancak Şekil 19'da Gaziantep'te kendimi güvende hissediyorum sorusuna %87 oranında olumlu yanıt verilmiştir. Dolayısıyla bu rahatsızlık durumunun farkındalığı ağır bir tedirginliğe yol açmadığı ifade edilebilir.

Şekil 31: Türkiye'de Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeler/haklar hakkında bilgi sahibiyim

Katılımcıların %65'i Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeler ve haklar konusunda bilgi sahibi olmadığını, %20'si kararsızlığını ve %15'i bilgi sahibi olduğu beyan etmiştir.

Anket ve ev ziyaretleri sırasındaki gözlem raporlarına göre;

- Suriye diplomasına sahip olan eğitilmiş kadınların iş aradığı ve çok istisnai örnekler dışında bulamadığına,
- Temel gıda ihtiyaçlarının güçlükle karşılandığına,

- Kocasını işkencede kaybeden bir kadının meme kanseri olduğuna, hane içerisinde engelli ve yaralı bireylerin olduğuna, kadının el işi yaparak geçimini sağladığı ve bununla günde 10-15 TL kazandığı, kazanç olmadığına yemek yemediklerine,
- 5 kız çocuğu ve ebeveynlerden oluşan bir ailenin özel bir anaokulunda hem çalıştığına hem de orada yaşadıklarına, kocanın bir hafta çalışıp 4 ay iş bulamadığına, bütün yükün kadının üzerinde olduğuna,
- Bekar odaları ya da yaklaşık 100 kişinin kaldığı bekarlardan oluşan erkek sığınmacıların arasında üniversite mezunu olup Gaziantep'te yevmiyeli olarak çalıştığı (iş olursa tabii), kazandığı paranın bir kısmını Suriye'deki ailelerine gönderdiğine,
- Türkçe bilmedikleri için iş başvurusu yapamadıklarına,
- Gaziantep'te bir fabrikada çalışan Suriyelinin yaklaşık 700 TL aldığına ancak iş garantisinin olmadığı ve hatta işveren tarafından birkaç ay çalıştırılıp işverenin daha uygun bir ücretle çalışacak Suriyeli bulduğunda kendilerinin işten çıkarıldığına dair örnekler olduğu gibi, iş kazası geçiren bir Suriyelinin, Türk işvereni tarafından maddi ve manevi desteklendiği, yardımcı olduğuna dair olumlu örnekler olduğuna,
- Hizmetlere erişim yollarını tam olarak bilmediklerine,
- Ambulansa ihtiyaç duyulan bir vakada ambulansın 3 kez aranmasına rağmen gelmediğine bu durumun onların sığınmacı olması ile ilişkilendirildiğine,
- Suriyelilere yönelik birçok araştırma ve çalışma olduğu için anketörlere 'siz de daha öncekiler gibi sorup gidecek misiniz?' şeklinde bir şüphe ve ön yargı ile yaklaşıldığına,
- Daha önce odunluk veya kömürlük olarak kullanılan elektriği olmayan eve (!) Suriyelilerin 200 TL kira ödediğine,
- Vatan, Ocaklar ve Ünalı mahallelerinde okul çağına gelmiş çocukların okula gidemediklerine, mahallenin okula ihtiyacı olduğuna,
- Muhtarlarla hem dil hem de yardımların yönetilmesi açısından sıkıntı yaşadıklarına,
- Kiraların yüksek oluşunun nedeninin savaş mağduru Suriyelilerle ilişkilendirildiği ve bu konuda müsebbibi Suriyelilermiş gibi Türklerden tepki aldıklarına,
- Bir genelleme yapılmadan 'lütfen bazı Türkler bize insan gibi davransın' diye serzenişte bulunulduğuna,
- Araba garajında yaşamını sürdüren 4 kişilik bir ailenin tuvalet ihtiyacını parkta giderdiğine,
- Toplamda 15 kişi olmak üzere bir evde 2 ailenin yaşadığı ve çalışma imkânı ve kiralardan çok yüksek olduğundan şikâyet edildiğine,

- Seçim sonuçları öğrenildikten sonra bazı Suriyelilerin ‘şimdi bizi Suriye’ye geri mi gönderecekler’ dediklerine,
- Çoğu Suriyelinin ‘biz mecburiyetten burdayız’ dediğine,

tanıklık edilmiştir.

Bu çalışma sonucunda yerli halkın sığınmacılar konusuna nasıl yaklaştığı, ne yaşadığı gibi sorular önem kazanmıştır. Çalışmanın, sığınmacı konusunun yerli halk açısından ele alınacağı ileriki araştırmalara altlık oluşturacağı beklenmektedir. Ancak saha araştırması sırasında yerli halk ile sığınmacıların bazı durumlarda ortak bazı durumlarda ayrışan sorunlarına dair birtakım gözlemler, araştırma sonuçlarına bütünlük kazandırmak açısından önem arz etmektedir.

- Sığınmacıların yaşadığı benzer sorunları yerli halk da yaşamaktadır. Gaziantep’in yoğun nüfusuna sığınmacıların da eklenmesi ile kamu hizmetlerinin bu nüfus baskısını kaldıramadığı ve bu konuda her iki halkın da sıkıntı yaşadığı ifade edilebilir.
- Konut fiyatlarındaki artış, trafikte yaşanan sorunlar, sığınmacıların vergi mükellefi olmaması, düşük ücret arzından dolayı yerli işçilerin mağduriyeti ve bunun gibi sorunları yerli halk da derinden yaşamaktadır.
- Zaman zaman basına da yansıyan gayri resmî evlilikler iki halkın kadınlarını mağdur etmektedir.
- Sığınmacılar durumu, Gaziantep’e özel bir durumu da açığa çıkarmış olabilir. Gaziantep, hali hazırda çevre illerden ve kırsaldan göç almaktadır. İç göç ve dış göç ile Gaziantep’e gelen kişiler görece kentin çeperine yerleşmektedir. Bu durum sığınmacılar ve yerli halk arasında bir nevi empati yaratmıştır. Sığınmacılar ve iç göçle gelen nüfus arasında bir hiyerarşi söz konusu olsa da bazı mahallelerde iyi ilişkiler kurulduğu gözlemlenmiştir.
- Hırsızlık, dilencilik veya genel ahlak kurallarına aykırı davranışları ileri sürerek görece olarak bu olumsuzlukların kaynağı ve sebebi olamayacak işyeri açmış, düzeni kurmuş, mütevazı hayatlarını sürdüren Suriyeli ailelere yönelik bir takım kargaşa hareketleri (dükkan, araba yakmak, Suriyeli işçilere darp ve gasp, Suriyelilerin sırf sığınmacı olduğu için taciz edilmesi) ortaya çıkmaktadır.
- Uyum sağlama konusunda yerli halkın da Arapça öğrenme çabaları ortaya çıkmakta, hatta dil kursları açılmaktadır.

3. ODAK GRUP GÖRÜŞMELERİ

Odak grup görüşmeleri ile anketin yansıtmadığı, genellemelerin dışında çeşitlilik ve farklılıkları da görmek açısından verilere derinlik kazandırmak ve yanlış anlamalar önlenmek istenmiştir. Odak grup görüşmesi ile anlam çıkarma değil anlamaya çalışma, sığınmacıların durumu nasıl algıladığını ortaya çıkararak, katılımcıların kişisel bilgi ve tecrübelerine dayanan bir bilgi havuzu oluşturulmaya çalışılmıştır. Büyük resmin görülmesini kolaylaştırmak amacıyla sığınmacıların görüş ve bakış açıları sunulmak istenmiştir.

Odak grup görüşmelerinde;

- Dil bilmemenin gündelik yaşamda, çalışma hayatında, kamusal alanda ciddi sıkıntılar yarattığı; iletişimi ve uyumu artırmak için öncelikle Türkçe öğrenmek gerektiği,
- Ev kiralılarının çok yüksek olduğu; kira bedeli ile kiralanen ev/dükkan/baraka ve bunun gibi binaların insani şartları taşımadığı,
- Yevmiyelerin düşük olması, çalışma imkânı bulsalar bile işten çıkarmaların keyfi gerekçelerle olduğu,
- Türkiye Cumhuriyeti'nin sağladığı hizmetlere olan minnettarlık,
- Kamusal alanda karşılaşılan sözlü tacizin sığınmacıları sosyal ve psikolojik açıdan etkilediği

konuları geniş bir kitle tarafından sıkça tekrarlanmıştır.

'Bize sokakta pis Suriyeli diyorlar. Neden böyle bişey diyorlar?'

'Bizim sanki Suriye'de bir evimiz yoktu. Çok büyük bir evimiz vardı. Santiyorlar ki bizim evimiz yoktu. Biz böyle yaşamayı bilmezdik. Burada küçük evleri bize 300 TL'ye kiralyorlar. Şimdi bize diyorlar ki siz geldiniz bizim kiralaramız yükseldi. Biz biliyoz onlar da mağdur oldular. Peki, ev sahipleri bize neden böyle yapıyorlar?'

'Bize iş vermiyorlar. Benim oğlum bir fırına gitti. İşçi arıyorlarmış. Çalışmak için. Ona dediler ki biz kadın işçi arıyoruz dediler.'

'Erkeklerimiz çalışmıyor. Çalışsa bile bişey demeden işten çıkarılıyor. Benim kocam 1 ay çalışıyor. 4 ay iş yok.'

'Allah Türk Devleti'nden razı olsun. Onlar bize kucak açtı. Valla bazıları diyor ki sizin kendi zengininiz sizin fakirinize yardım etmedi. Zengin zenginliğini yaşıyor. Biz çok teşekkür ederiz Türk Devleti'ne.'

'Ben Karagöz'de yürüyordum arkadaşımınla. Bir kadın bana böyle (omuz atarak) vurdu. Ben Türkçe anlıyorum. 'Bi siz eksiktiniz. Ne zaman gideceksiniz' dedi.'

'Geleneksel başörtü bağlama şeklini kullanmıyorum artık. Çünkü bana 'bak Suriyeli' (işaret parmağı ile göstererek) diyorlardı. Bu nedenle artık ben de başımı Türkler gibi bağlıyorum.'

Görüşmeciler günlük hayatta, bireysel ve kurumsal ilişkilerde yaşanan sıkıntıları yorumlarken ‘her milletin iyisi de var kötüsü de var’ yaklaşımı içerisindeyler.

‘Suriyelilerde olduğu gibi Türklerin içinde de iyi ve kötü insanlar var. Biz keyfimizden gelmedik. Anlayan da var anlamayanda var. Biz buradakilere sıkıntı yaptık evet ama bunu istemedik’.

‘Biz böyle olsaydık. Bizde savaş olsaydı. Siz bize böyle yapar mıydınız’ diyorlar bu neden, bunu neden soruyorlar bize’

Suriyelilerin bizzat kendi vatandaşlarının da savaş mağduriyetini fırsat bilerek bazı geçim mekanizmaları belirlediği ortaya çıkmıştır.

‘Şimdi biz kimlik kartı alırken sıraya giriyoruz. Uzun sıralar. Orada kavgalar oluyor. İşsiz olan bazı Suriyeliler sabah erkenden geliyor sıraya giriyor ve sırasını 100 TL karşılığında başka bir Suriyeliye satıyor. Bu konudan çok rahatsız ama bu da bir kazanç kapısı olmuştur’

Özellikle Düztepe, Vatan, Ocaklar, Güzelvadi, Beydilli, Binevler mahallelerinin muhtarlıkları ile ciddi sıkıntılar yaşandığı belirtilmiştir.

‘Bizim muhtar kömür yardımlarını adil dağıtmıyor. Yakınlarına dağıtıyor. Ben kendisine kimlik için belge için gittim. Benden 10 TL aldı’.

‘Kömür için yazılmıştık. Para aldı. 10TL. Kömürü de vermedi’.

Görüşmelerde korumacı tutumun yanı sıra ailelerin çözülme yaşadığına dair bir takım değişimlerin olduğu gözlenmiştir. Korumacı yaklaşanlar genellikle kadınlar olup burada aile bağlarının daha da güçlendiğine dair bazı örnekler vermişlerdir.

‘Mesela şimdi benim kızım çalışıyor. Eşim iş bulamıyor. Kızım getiriyor, parasını babasına veriyor. Geçen bayramda kızım kendisine para biriktirmişti. Ben bunla pantolon alacam diyodu. Sonra parasını babasına verdi. Daha bağlandık birbirimize’.

Kültürel çözülmeye dair emareler genelde ekonomik temellidir. Babanın çalışmaması aile içi rolleri dönüştürmeye başlamış gibi görülmektedir. Erkeklerin iş bulamayışı kadınların ve kız çocuklarının çalışmasına neden olmuştur. Erkekler açısından bu durumun psikolojik etkisi vurgulanmıştır. Kadınlar açısından ise bu durumun farklı etkileri bulunmaktadır. Bir kadın katılımcının ifadesi durumu kısaca özetler niteliktedir:

‘Erkeklerin gücü kırıldı ahlnda bunu onlara hissettiriyoruz’.

Ebeveyn açısından yaşanan dönüşüm çocuklar için de geçerlilik arz etmektedir. Suriye’de yaşadıkları geleneksel ve görece katı yaşam pratiklerinin burada esneklik kazandığı ve daha rahat yaşamaya başladıklarına dair örnekler verilmiştir.

‘Mesela benim kızım şimdi diyo ki ben arkadaşarımla dışarı çıkıyorum. Hiç beni dinlemiyö’.

Çocukların yaşadığı dönüşümü anlatan en önemli ve vurucu cümleyi bir kadın katılımcı sarf etmiştir:

'Daha biz çocuklara özgürlüğü anlatmadan özgür oldular'.

Toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşüme uğraması nedeniyle kadınlar Türkiye’de kalmak isterken erkeklerin Suriye’ye dönmeyi istediği belirtilebilir. Buna ek olarak kadınlar, Türk vatandaşı olmayı istemelerini, burada görece özgür oldukları ve tek eşli evliliklerin olması açısından gerekçelendirmektedirler.

'Şu yüzden Türk vatandaşı olmak istiyoruz. Sanki hayatın dışında yaşıyoruz burada'.

'Burda kadınlar çok çalışıyor. Suriye’de öyle değil. 5-6 saat çalışırlar'.

Suriye’de bir kız çocuğu okuyorsa evlenme yaşının 25’e çıktığını ama okumuyorsa daha erken bir yaşta evlendirildiği beyan edilmiştir. Ancak Türkiye veya Gaziantep’teki durum değişiklik göstermiştir. Burada kız çocuğunun baba evinde kalmasındansa bir an evvel evlendirilip kocasının sorumluluğu altına girmesi istenmesi nedeniyle 20 yaşın altında evlilikler gerçekleştirilmektedir.

'Suriye’de bir kız çocuğu okuyorsa 25 yaşından önce evlenmez. Ama okumuyorsa erkenden evlenir. Ama burada değişti. Burada babalar kızları evlendirmek istiyorlar. Kocasının yanında kalsın diye'.

Suriyeli ile Türklerin evliliklerine ilişkin öz eleştiri yaparak *'onlar da kızlarını vermesinler'* ifadesi kullanılmıştır. Suriyeli evliliklere ilişkin yaşanan olumsuz ve ders verici nitelikte olan evliliklerin bu ifadeyi kullanmayı sağladığı düşünülmektedir. Muhtemeldir ki önümüzdeki süreçte Suriyeli evliliklere ilişkin daha az örnek duyulacaktır. Ancak bir fark da oluşmuş durumda, çalışan Suriyeli genç kızların beğenerek evlendiği de ifade edilmiştir.

Suriye’ye savaş bittikten sonra evlerine geri dönme isteğini dile getirmişler ancak bunun sanılandan daha zor olabileceğini dile getirmişlerdir.

'Çünkü şu anda Suriye 4-5 şekilde yönetiliyor ve Halep’te savaş bitse dönseler Rakka’da bitmez Hama’da bitmez'.

Bu nedenle şayet bir geri dönüş söz konusu olursa bunun, parça parça olacağını ve zaman alacağını söylemek pek de yanlış olmayacaktır.

4. SONUÇ

Uyum Sağlamaya Yönelik Bulgular

- Sığınmacılar, yerli halkla iyi iletişim kurmak için Türkçe öğrenmenin şart olduğunun farkındadırlar. Ankete katılanların %38,3’ü yerli halkla Suriyeliler arasındaki ilişkiyi

engelleyen en önemli faktörün ‘dil’ olduğunu belirtmişlerdir. %23,3’ü kültür ve geleneklerden kaynaklanan farklılıkların iletişime engel olduğunu belirtmiştir. Ayrıca odak grup görüşmelerinde de bu durum ön plana çıkmıştır.

- Katılımcıların %65’i Suriyelilerle ilgili yasal düzenlemeler ve haklar konusunda bilgi sahibi olmadığını, %20’si kararsızlığını ve %15’i bilgi sahibi olduğu beyan etmiştir.

Yerli Halkın Tutumuna İlişkin Bulgular

- Suriyeliler, kendilerinin Gaziantep ekonomisini canlandırdıklarının ve yerli halkın yaklaşımlarından dolayı bir nevi mağdur olduklarının farkındadırlar. Anket katılanların % 89’u Suriyelilerin Gaziantep ekonomisine katkı sağladığını düşünmektedir.
- Suriyeli vatandaşlarla Türk vatandaşları arasında maaşlar konusunda bir ayrım yapıldığını düşünen katılımcı oranı %89’dur.
- Katılımcıların %68’i, yerli halkın Suriyelilerden rahatsız olduğunu düşünürken tersini düşünenlerin oranı %19 olarak belirlenmiştir. Ancak Şekil 19’da Gaziantep’te kendimi güvende hissediyorum sorusuna %87 oranında olumlu yanıt verilmiştir. Dolayısıyla bu rahatsızlık durumunun farkındalığı ağır bir tedirginliğe yol açmadığı ifade edilebilir.
- Gaziantep halkı ve Suriyeli halk arasında her ne kadar tarihi, kültürel ve ekonomik bir arka plan olsa bile, mevcut durumda toplumsal açıdan yaşanan örnekler, yerli halkın oryantalist bir bakış açısı ile ‘ben ve öteki’ algısını yarattığına dair emareler söz konusudur. Bu durum sosyal gerilimi besleyecek bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aile ve Toplumsal Çözümlemelerin Yaşandığına Dair Bulgular

- Gaziantep’li kadınların hayat şartlarının kendi hayatlarına kıyasen daha iyi olduğunu düşünenlerin oranı %56, tersini düşünenlerin oranı %33 oranındadır.
- Katılımcılar Şekil 21 ve 27’de yer alan aidiyet içeren, köksüzleşme veya kök salma hissi yaratan sorulara net cevapları olmadığı ve bu konuda belirsizlik yaşadıkları belirtilebilir.

Ayrıca saha araştırması sırasında savaş psikolojisini, yoksulluğu ve ayrımcılığı derinden hisseden grubun kadın ve çocuklar olduğu yakından gözlemlenmiştir.

5. ÖNERİLER

Öneri: Sığınmacıların durumuna hak temelli bakmak, emniyet ve güvenliğe indirgememek gerekmektedir.

Öneri: Kira, emniyet, gıda, okul, hastane ve bunun gibi kurum kuruluşlarla iletişimde ya da ilişkide yaşanan sıkıntıları bildirecek tarafsız ve çözüm odaklı bir ara yapılanmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Sığınmacıların, kira konusunda keyfî davranan ev sahiplerini veya yardımcıları farklı amaçlarla kullanan mahalle muhtarlarını ya da her hangi bir adli/asayiş olayında duyarsız kalan emniyet mensubunu bildireceği bir mekanizmanın ve gerekli önlemlerin alınabileceğine ilişkin güvencesinin olması gerekmektedir. İstihbarata ve kişisel beyana dayanan bu mekanizma, kısa vadede kriz yaratacak olsa da orta ve uzun vadede sığınmacıların sorunlarına çözüm getirecek ve hem sığınmacılar hem de yerli halk adına sosyal sermayeyi artıracak bir sonuç doğuracaktır.

Öneri: Kriz kısa vadede çözülemeyeceği için acilen Suriyeli işgücü kapasitesine yönelik bir envanter çalışması yapılmalıdır.

Öneri: Savaş travmasını atlatmak için psikolojik tedavi sürecinde tercüman sıkıntısı giderilmelidir.

Öneri: Kamp içi ve kamp dışında yaşanan problemlerin çözümüne yönelik savaşı biteceği veya etkisinin azalacağı temel varsayımı ile geniş kapsamlı ve uluslararası işbirliği ile sığınmacılar için bir tampon bölge kurulabilir.

Öneri: Elbette ilgili kurumlar sığınmacıların ve yerlilerin yaşadığı sorunları yakinen biliyordur. Ancak bir sığınmacının önerisi çok önemliydi. *‘Lütfen bir devlet sorumlusu hastanede, muhtarlıkta, emniyet birimlerinde, sağlık ocaklarında vs. gitsin gözlem yapсын. O zaman anlarlar sıkıntılar nelermiş’*.

Öneri: Gıda kartlarının kişiye ait olduğunu belirten resim, numara, çip vs. gibi tasarlanması ve o şekilde dolaşıma girmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kartlar üzerinde kişiye özel bir belirtecin olmaması suistimale neden olmaktadır.

Öneri: Milli Eğitim İl Müdürlüğü’nün okulların alt yapısını ve eğitim müfredatını düzenlemesi gerekmektedir. Bu konuda sığınmacıların mağduriyetini giderecek bir mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir.

Öneri: Göçün doğal sonucu olarak Gaziantep’te bazı mahallelerde sığınmacı nüfusunun fazla olması nedeniyle belli bir oranda gettolaşma yaşandığı ifade edilebilir. Bu durum kentleşme, sosyal uyum, ekonomi, toplumsal olaylar ve bunun gibi birçok yapıya etki edecek nitelikte olacaktır. Bu durum hem sığınmacılar hem de yerli halk açısından dikkate alınmalıdır.

Öneri: Okul çağındaki çocuklar tespit edilerek eğitim ortamının biran önce hazırlanması gerekmektedir.

Öneri: Duygusal ya da tek taraflı değerlendirmek yerine Suriyeli sığınmacıların sorunlarını insan hakları temelinde değerlendirmek gerekir. İlkel davranmak gerekir. İnsan hakları temelinde önceliği olumsuz örneklerden ziyade olumlu örneklerle öne çıkarmak, gerilimi azaltmaya yardımcı olabilir.

Öneri: Çöp toplayıcılığı yapan ve dilenen Suriyelilere ilişkin mobil hizmet mekanizmaları geliştirilebilir. Bu konuyla ilgili örnek uygulamalar uyarlanabilir.

Öneri: Bu durum yetkililerin yeterli bilgilendirme yapmadığını, iletişim imkânlarının zayıflığını göstermektedir. Yasal düzenlemelerden kasıt çalışma, ikamet izni, eğitim vb.)

Öneri: Gaziantep'te olası sosyal ve ekonomik gerilimlerin temel nedeni; yoksul kesimlerin ekonomik çıkarları, işlerini kaybetmeleri olarak değerlendirilebilir ve sığınmacı politikalarının kültürel ve siyasal arka planı göz önünde bulundurulmalıdır.

İpekyolu Kalkınma Ajansı 2015 Yılı Doğrudan Faaliyet Desteği Programı kapsamında hazırlanan bu yayının içeriği ile ilgili tđm sorumluluk Mozaik Kadın Aile ve Eğitim Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ve KADEM'e aittir.

